

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

Velja govorjena beseda!

NAGOVOR

PREDSEDNIKA VLADE RS BORUTA PAHORJA NA DRŽAVNI PROSLAVI OB DNEVU UPORA PROTI OKUPATORJU

27. april 2009

Spoštovani predsednik Republike, predsednik Državnega zbora, veteranke in veterani, dragi borci, ekscelence, spoštovane državljanke in državljani.

Danes je praznik upora. Danes je praznik svobode. Ta nam ni bila nikoli podarjena, vedno je bila izborjena. Vsem našim upornikom, osvoboditeljem gresta večna čast in slava.

Upor proti okupatorju sredi najmračnejše svetovne vojne vihre dvajsetega stoletja moremo umestiti v zgodovinski lok vseh tistih političnih, kulturnih in vojaških prizadevanj slovenskega naroda, s katerimi je pred osemnajstimi leti končno dosegel svojo samostojno državo.

V tem smislu je 27. april, Dan upora proti okupatorju pomemben, izjemno pomemben del zgodovinskega mozaika naše državnosti, Brez tega, kar slavimo s tem uporom, ne bi praznovali tudi 26. decembra, Dan samostojnosti in enotnosti ter tistega, kar praznujemo 25. junija, Dan državnosti. Partizanski upor proti okupatorju je važno poglavje

slovenske zgodovine. Naj kdorkoli razlaga stvari kakorkoli - na koncu vseh koncev - brez tega upora bi bil slovenski narod kot objekt izpostavljen naključjem zgodovinske usode. S tem uporom, ki je bil v prvi vrsti domoljubno dejanje, je vzel usodo v svoje roke in se s pogumom vzpostavil kot zgodovinski subjekt. Postal je gospodar svoje prihodnosti.

Zato je pomembno, da sedanja in prihajajoče generacije Slovencev ohranijo to slavno ravnanje v zgodovinskem spominu kot pozitivno vrednoto, iz katere se napaja naš patriotizem in samozavest za izzive novega časa. Zato je današnji praznik, praznik vseh slovenskih ljudi, ne glede na njihove različne politične in svetovnonazorske razlike. Imamo razloge, da se vsi združimo v veselju in ponosu, da je naš majhen narod takrat sprejel tako veliko odločitev.

Danes se komajda lahko vživimo v to odločitev, tako posameznika kot skupnosti. Šlo je za nevarnost in grožnjo obstanka. Odločitev za upor je pomenila zapuščanje doma, družine, staršev in otrok, negotovost in žrtev.

Ni šlo le za obrambo osebne eksistence, temveč je šlo tudi za obrambo in osvoboditev naroda. Tedaj je – ob odločitvi za odpor – zavest, da smo Slovenci, da gre za naš kolektivni obstanek postala samozavest. To je bil, kakor je bil zapisal Kocbek, »prelom v celotni narodovi biti«.

Dejstvo, da so bile v tej hudi preizkušnji takratne slovenske politične sile na različnih straneh pa je povzročilo tudi, da so se zgodile stvari vredne obsojanja in obžalovanja. Sodelovanje z okupatorjem, revolucionarno nasilje, še zlasti nasilje po vojni je boleča izkušnja tistega časa in nam mora ostati v zgodovinski zavesti kot opomin. Zgodovinskih dejstev ne moremo spremeniti, potrebno pa jih je osvetliti v celoti. Kolikor je mogoče, si moramo še naprej prizadevati za odpravo krivic, ki so bile tedaj storjene.

Naša politična in moralna odgovornost je, da nekatera še do danes nerešena vprašanja primerno uredimo. Bilo bi imenitno, če bi lahko oblikovali soglasje ali vsaj široko politično podporo za sprejem zakonov o vojnih grobiščih in žrtvah vojnega nasilja. Na ta način bi slovenska politika dala tako potrebno sporočilo, da je danes sposobna skupne presoje, kaj iz tistega časa je za nas spomin in kaj je opomin.

Vso našo narodovo zgodovino, slavno in bolečo, moramo v celoti sprejeti nase. Toda, ko se trudimo razumeti razloge medvojnega razkola, usodnih posledic med vojno in po njej, ne smemo nikoli spregledati, da je bil vir takratnih strahot in zablod poskus tujca po našem narodnem uničenju. Upor proti okupatorju nas je ohranil kot nacionalno skupnost in je postavil temelje naše državnosti. To nam je omogočilo, da smo desetletja kasneje postali suveren narod z lastno državo.

Dovoljujem si oceniti, da smo se Slovenci iz teh pomembnih zgodovinskih izkušenj naučili, da je potrebno v odločilnih trenutkih za narodove interese složno stopiti skupaj. Verjetno je bilo tudi zaradi zavedanja pomena upornosti in odločnosti, pa tudi nevarnosti razdvajanj, pol stoletja po koncu druge svetovne vojne mogoče prestopiti pragove političnih in svetovno nazorskih razlik in enotno doseči osamosvojitve Slovenije in njen vstop v Evropsko unijo in Zvezo Nato. Upor proti okupatorju za obrambo osamosvojitve je bil vrhunec skupnih narodovih prizadevanj za svojo državo.

Slovenija je danes znova na veliki preizkušnji. Kot ves razviti svet je tudi našo državo zajela velika recesija, ki jo ilustrira največje skrčenje svetovnega gospodarstva po drugi svetovni vojni. Temeljno vprašanje našega časa je, kako bomo uspeli v spopadu s to krizo uresničiti stremljenja po boljšem življenju naših ljudi, ki so bila povezana z ustanovitvijo lastne države.

Ni dvoma, da to lahko dosežemo skoraj z enako upornostjo, odločnostjo in potrebno enotnostjo, kot so to od nas zahtevale dosedanji podobni zgodovinski preizkusi. Na tej točki razvoja krize še ne premoremo dovolj enotnega razumevanja, da so potrebne nekatere temeljitejše strukturne spremembe, če želimo iz krize iziti močnejši kot smo bili vanjo potegnjeni. Povsem razumljivo in sprejemljivo je, da z izjemno pozornostjo krepimo elemente solidarnosti, ki v teh težkih časih zagotavljajo prepotrebno socialno povezanost. Toda hkrati se zastavlja vrsta dilem, kako spremeniti nekatere za nas neugodne posledice slovenske gospodarske in družbene tranzicije, da bomo poleg okrepljene solidarnosti omogočili tudi pogoje za krepitev naše konkurenčnosti.

Vse to se dogaja v času, ko kriza na globalni in na naši nacionalni ravni kaže razsežnosti pomembnih vrednostnih premikov. Bolj kot kadarkoli prej se zastavlja legitimno vprašanje, kako so in bodo razdeljena bremena in dosežki napredka. Pri čemer ta napredek ne bo več mogoče

meriti zlasti z rastjo bruto domačega proizvoda, ampak tudi s krepitvijo vseh komponent njegove trajnosti, torej tudi socialne in okoljske.

Kriza je v Sloveniji surovo razgalila ostre čeri, ki jih je doslej skrivala pod seboj plima gospodarske konjunktore. Oseka gospodarske rasti nam zdaj neusmiljeno kaže vse nevarnosti našega nadaljnega napredka. Dobra stran tega težkega časa je, da sedaj te probleme nazorno vidimo in da jih z dovolj poguma, odločnosti in enotnosti tudi rešimo. Zato nimamo nobenih vnaprejšnjih zagotovil, razen naše odgovornosti, da storimo vse kar je potrebno, da nam to v korist vse skupnosti tudi uspe.

Če bi prišlo do svetovnega gospodarskega okrevanja prej, preden Slovenija preseče nekaj temeljnih razvojnih vozlov, potem bo sicer čez dobro leto ali dve tudi pri nas kriza omiljena, toda Slovenija se bo znašla v razvojnem zaostanku s primerljivimi državami. To ni sprejemljivo. Vlada nosi največjo odgovornost, da namesto tega, kolikor je mogoče hitro in uspešno, skozi socialni dialog postavi nekatere sveže osnove gospodarskega in socialnega napredka. Temu je sedaj namenjena naša osrednja pozornost.

Smo sredi tekme z izzivi časa, da dovolj zgodaj in na dovolj velikopotezen način primerno ukrepamo. Ni res, da je glede tega težko, res je, da je še veliko težje. Toda z upornostjo in vztrajnostjo bomo skupaj uspeli. Skoraj zanesljivo je, da tisti, ki smo najbolj odgovorni za premagovanje krize ob njenem uspešnem izteku ne bomo deležni ničesar, razen zadoščenja, da smo naredili nekaj dobrega za skupnost. To moralno zadoščenje absolutno zadostuje.

Kar nas spet spomni na neke primerljive izkušnje iz bližnje in polpretekle zgodovine. Danes slavimo upor proti okupatorju. Ko se je začel ni bilo zagotovil za zmago. Po najtežjih preizkušnjah so jo dočakali zato, ker so imeli močno moralno samozavest za sprejemanje tveganja. To je vedno vredno našega občudovanja. Še posebej danes pa je tudi vir velikega navdiha.

Ob prazniku sprejmite moje iskrene čestitke.